

Novák Zoltán

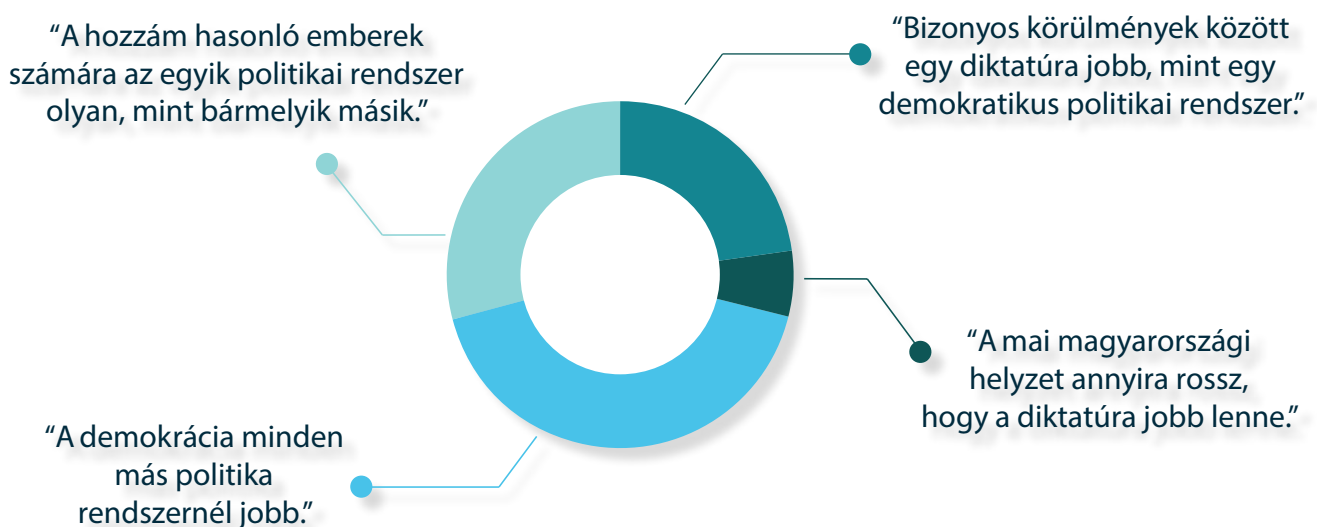
Demokratikus értékválság az oktatásban

Demokratikus értékválság az oktatásban

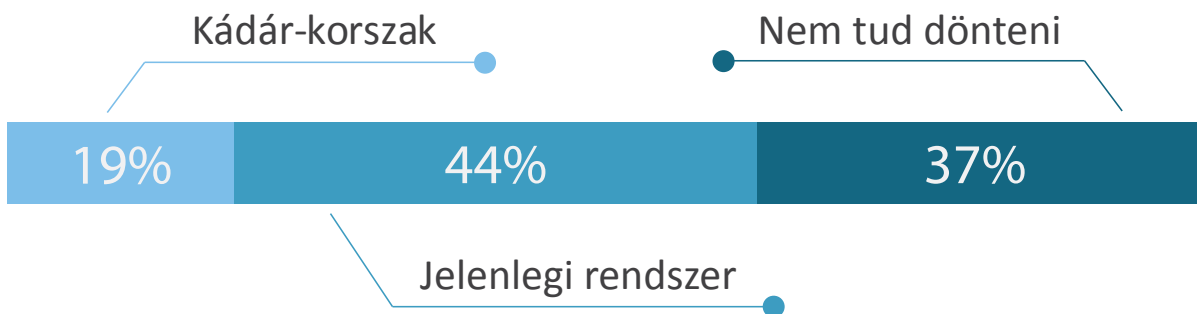
A magyar közoktatási rendszer megbukott. Persze nem ma, nem is tegnap, nem köthető egyetlen időponthoz, pusztán csak arról van szó, hogy van néhány elkülönülő, ugyanakkor egy irányba mutató és számokban is kifejezhető fejlemény Magyarországon, ami lehetővé teszi, hogy kertelés nélkül kimondjuk: ez a rendszer megbukott, illetőleg a permanens bukás állapotában van. De lássuk, melyek azok a szimptómák és szindrómák, amelyek ilyen pregnáns diagnózist tételeznek.

Elsőként az Aktív Fiatalok Magyarországon Kutatócsoport magyar egyetemisták és főiskolások körében végzett kutatásának eredményeire hívnám fel a figyelmet. A megkérdezett fiatalok közel egynegyede vélte úgy, hogy bizonyos körülmények között egy diktatúra jobb, mint egy demokratikus politikai rendszer, 29 százalékuk számára pedig mindegy, hogy diktatúra vagy demokrácia van Magyarországon. Hat százalék meg egyenesen a diktatúrát tartja kívánatosnak az országban. Nem kell sok számolgatás ahhoz, hogy megállapítsuk: kevés hiányzik ahhoz, hogy a fiatalok körében kétharmada legyen azoknak, akik el tudnak fogadni (vagy épp támogatnak) egy diktatórikus rendszert Magyarországon.

**Aktív Fiatalok Magyarországon Kutatócsoport
felmérésének eredménye**

Akkor sem sokkal jobb a helyzet, ha konkretizáljuk a kérdést, és a Kádár-korszakot állítjuk szembe a jelenlegi demokráciával. A megkérdezett fiatalok csaknem egyötöde a Kádár-korszakot tartja jobb rendszernek, negyven százalékuk pedig nem tudta eldönteni melyik rendszer a jobb.

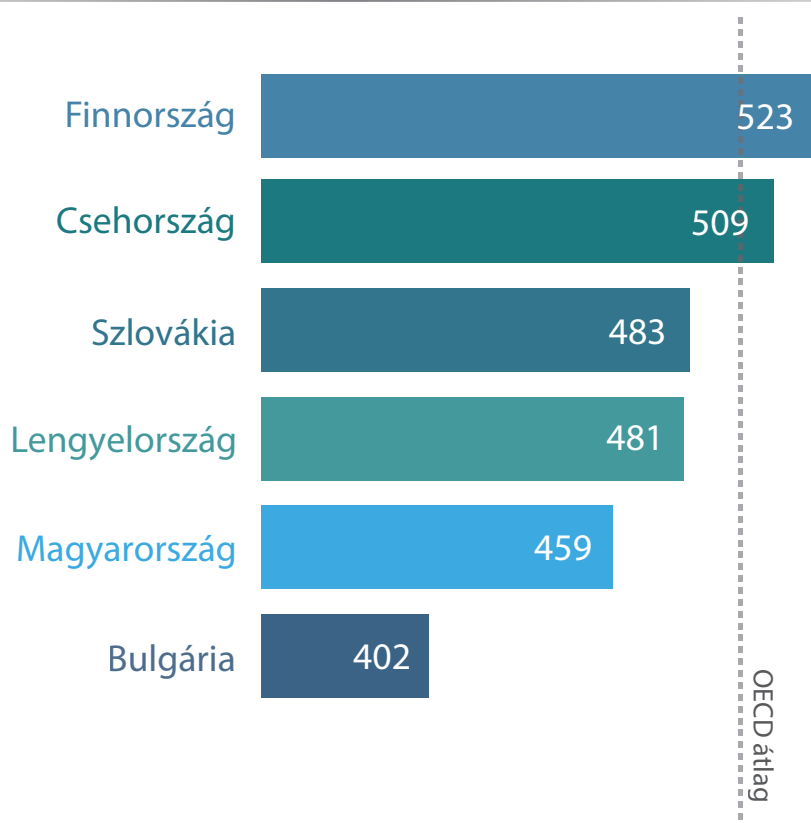
Aktív Fiatalok Magyarországon Kutatócsoport felmérésének eredménye

Nem nehéz belátni, hogy mindez kiváló táptalajt biztosít a rendszerellenes, radikális pártok és mozgalmak számára. Ezzel el is érkeztünk a második tünetegyütteshez, mely a pártpreferenciák világába vezet minket. A már említett kutatás a politikai orientációt is fölmérte, és e szerint a fiatalok körében a Jobbik – megelőzve az összes mérsékelt pártot – a legnépszerűbb párt. De az áprilisi választáson is azt láthattuk, hogy számos térségben a Jobbik jelöltje végzett a második helyen, és listán is növelni tudta szavazati arányát.

Aktív Fiatalok Magyarországon Kutatócsoport felmérésének eredménye

Ha rendszer oktatási teljesítményét vesszük szemügyre, akkor is lehangoló képet kapunk. Idén hozták nyilvánosságra a 2012-es PISA-felmérés kiegészítő vizsgálatát, mely a diákok kreatív problémamegoldó képességét vizsgálta, és az eredmények jelentősen elmaradnak a tíz évvel ezelőtti szinttől, az országok 44-es listáján a 33. helyet értük el. De nem sokkal jobb a helyzet a többi területen sem. A 2000-es évek stagnáló eredményei után jelentős esés következett be, és mára matematikából, szövegértésből és természettudományos ismeretekből is átlag alatt teljesítenek a magyar diákok.

PISA felmérésének adatai

A közoktatás rendszerének két fontos funkciója van: az oktatási és a nevelési (szocializációs funkció). A fenti adatokból világosan kitűnik, hogy egyik szerepkörét sem képes megfelelő minőségben ellátni, és a tendenciákból kiindulva belátható időn belül nem is lesz képes.

Számos tényezőt felsorolhatunk mely idáig vezetett, de a problémák epicentrumában egy olyan mélyülő demokratikus értékválság feszül, melynek háttérében az áll, hogy evidenciának tekintettük, hogy egy működő demokrácia szükségszerűen demokratákat nevel. Ez tévhit. Mint a mellékelt ábra is mutatja, diszfunkcionális oktatási rendszere

révén a magyar demokrácia épp felszámolja önmagát.

Az eredendő bűn, hogy sosem tettük fel azt a kérdést, hogy valójában mit is akarunk az oktatási rendszertől, milyen társadalmi szerepet szánunk neki igazából, milyen távlati célok szolgálatába akarjuk állítani. Mivel a kérdés sem fogalmazódott meg, válaszokat sem találunk rá, és nem indulhatott róluk társadalmi vita sem. A demokratikus értékválság legsúlyosabb szindrómája, hogy nemcsak hogy nincs a politikai szereplőknek konzisztens koncepciója az oktatás megújítására, de még a probléma azonosításáig sem jutnak el. Teljes a sötétség. És a lámpaoltogatók között ott találjuk a hazai szakértelmiséget is, amely szépen besorol a meglévő szekértáborokba, és képes részletkérdéseken hónapokig elvitatkozgatni. A politikai elit pedig meddő látszatkonfliktusokat futtat, és legkomolyabb ütközőpont abban merül ki, hogy az egyik oldal föld színéről is eltörölné a Klikket, a másik oldal pedig büszke a frissen létrehozott produktumára. Az oktatáspolitikáról szóló diskurzus teljesen kiüresedett, és a kormánynak láthatóan lövése sincs arról, hogyan orvosolhatná az említett problémákat, hogyan állíthatná meg a vészjósló negatív tendenciákat, a másik oldal pedig a restauráció mikéntjében tud gondolkodni. Egy olyan rendszer restaurációjában, amely szintén hozzájárult a jelenlegi problémák kialakulásához.

Természetesen a demokratikus értékválság aggasztó tüneteit nem írhatjuk kizárólag az oktatás és az „oktatáspolitikai” számlájára. Nem arról van szó, hogy beküldjük hatéves gyermekeinket a rendszerbe, és 12 év múlva csuklyában és molotov koktéllal a kezükben kapjuk őket vissza. A negatív folyamatok elmélyülésében vastagon benne van az összes szocializációs ágens (család, egyház, tömegmédiák). De mivel nem rendelkezünk évtizedes demokratikus tradíciókkal, ezáltal nem számíthatunk a demokratikus értékek generációk közötti áthagyományozására, az oktatás marad az egyetlen kitörési pont.

Mindaddig, amíg nem tudunk válaszokat megfogalmazni, arra az alapkérdésre, hogy végtére is, milyen szerepet szánunk az elkövetkező 50 évben a magyar oktatásnak (például, hogy elkötelezett demokratákat, önálló, céltudatos, szabad polgárokat neveljen), és nem vagyunk képesek – akár kiélezett – vitát folytatni arról, hogy a kitűzött célokat hogyan akarjuk elérni, addig csak egyetlen rövid mondattal lehet a politikai és szellemi elit teljesítményét jellemezni: Ül le, egyes!